

ГАННА СЕМЕНІВНА НАДТОЧІЙ

(до 75-річчя з дня народження)

Г.С. Надточій – відомий в Україні фахівець-орнітолог і природоохоронець. Вона народилася 16.05.1950 р. в с-щі Пісочин Харківського району Харківської області. У 1967 р. закінчила Пісочинську середню школу, в якій потім два роки працювала на посаді лаборанта хімкабінету.

У 1969–1974 рр. Ганна Семенівна навчалася на природничому факультеті Харківського державного педагогічного інституту імені Г.С. Сковороди за спеціальністю «Біологія та хімія». Вже у студентські роки зацікавилась орнітологією. Навчально-польову практику із зоології хребетних проходила на о-ві Вишняки у Дніпродзержинському (тепер Кам'янське) водосховищі. Разом із науковцями УкрНДІЛГА ім. Г.М. Висоцького брала участь у програмі дослідження орнітофауни о-ва Новоорлицькі Кучугури, застосування біологічних методів боротьби зі шкідливою ентомофауною хвойних насаджень (штучні гніздівлі). У теперішній час обидва острови входять до складу регіонального ландшафтного парку (РЛП) «Нижньоворсклянський». Г. Надточій була старостою зоологічного гуртка і членом Дружини охорони природи. Брала участь в експедиціях у Карпати, в Лапландський заповідник під керівництвом доцента кафедри зоології І.О. Кривицького.

Після закінчення інституту в 1974–1976 рр. Ганна Семенівна була вчителем біології та хімії в Костенівській середній школі Перемишлянського району Львівської області. У 1976–1979 рр. працювала на посаді старшого лаборанта кафедри зоології Харківського педінституту та викладача на умовах погодинної оплати (проводила польову практику із зоології хребетних). 1979–1982 рр. – навчання в аспірантурі за спеціальністю «Зоологія», науковий керівник – доктор біологічних наук, професор О.П. Кропивний. З 1982 р. до 2017 р. Г.С. Надточій працювала на посаді старшого викладача кафедри зоології Харківського педінституту (з 2004 р. – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди). Викладала дисципліни «Зоологія хребетних», «Екологія тварин», «Таксидермія» на природничому факультеті, «Основи екології» на факультеті фізичної культури та філологічному. Багато років була відповідальною за організацію і проведення навчально-польових практик із ботаніки та зоології студентів I–II курсів природничого факультету на базі навчально-спортивного табору «Гайдари».

Під керівництвом Г.С. Надточій виконано й захищено понад 200 курсових, дипломних і магістерських робіт. Вона була керівником зоологічного гуртка студентського науко-

вого товариства. З членами його проведена експедиція з дослідження біорізноманіття Карпатського національного природного парку (НПП).

Ганна Семенівна здійснювала плідну роботу з екологічної освіти та виховання студентської і шкільної молоді, практичної природоохоронної діяльності. У 1983–1984 рр. була командиром Дружини охорони природи. Робота ДОП

проводилася за напрямками: пропагандистська, оперативно-практична («Боротьба з браконьєрством»), рейди на байдарках по річках області, операція «Ялинка», операція «Первоцвіт»), дослідницька. Як керівник відділення Українського товариства охорони птахів (УТОП) у Харківському педуніверситеті здійснювала роботу з організації і проведення науково-практичних акцій товариства: «Міжнародні дні спостережень за птахами», «Великі зимові обліки птахів», «Міжнародний день птахів», «Птах року» та ін. Брала участь у роботі Всеукраїнської орнітологічної школи для студентів-біологів, що проходила на базі НПП «Подільські Товтри» (2007 р.)

Працюючи в педагогічному університеті, Г.С. Надточій понад 10 років була науковим керівником секції

«Біологія» Харківського територіального відділення Малої Академії наук України. Брала участь в організації і проведенні щорічних обласних конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт членів МАН (член журі). Надавала консультації з виконання наукових досліджень членам МАН – учням шкіл і районних станцій юннатів Харківської області. З 1990 до 1995 рр. була науковим керівником секції «Орнітологія» обласної станції юннатів. Брала участь в організації і проведенні обласних олімпіад із біології. Співпрацювала з біологічним відділом Харківського обласного Палацу дитячої та юнацької творчості.

Г.С. Надточій співпрацювала з Інститутом удосконалення кваліфікації вчителів. Читала лекції на курсах підвищення кваліфікації для вчителів біології шкіл міста та області, керівників станцій юннатів з проблем збереження біорізноманіття, екологічної освіти шкільної молоді.

Г.С. Надточій разом із А.Б. Чаплигіною – наукові керівники обласного еколога-просвітницького навчально-тренінгового центру «Фауна», членами якого були учні Мартівської ЗОШ Печенізького району. Члени екоцентру проводили дослідницьку та практичну природоохоронну роботу. Досліджували біорізноманіття РЛП «Печенізьке поле», ландшафтного заказника «Печенізький», орнітофауну Печенізького водосховища, міграції птахів, проводили їх

кільцювання. Екоцентр брав участь у проведенні науково-практичних акцій УТОП. Він був переможцем Всеукраїнського конкурсу школярів та учнівської молоді «Вчимося заповідувати» (1999–2000 рр.), який проводило Міністерство освіти і науки України та Міністерство екології та природних ресурсів України; призером 1-го обласного конкурсу шкільних екологічних агітбригад (2000 р). У 2001–2002 рр. члени екоцентру брали участь у міжнародному проєкті з партнерами з Великобританії по вивченню стану водних ресурсів і біорізноманіття. Екоцентр нагороджений грамотами Міністерства освіти і науки України, Українського товариства охорони природи, обласних екологічних структур.

З 1998 р. до 2017 р. Г.С. Надточій працювала за сумісництвом на посаді старшого наукового співробітника Лабораторії досліджень екологічної стійкості об'єктів довкілля та природних територій особливої охорони Українського науково-дослідного інституту екологічних проблем (УКРНДІЕП) Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. З 2017 р. до теперішнього часу це основне місце її роботи. Разом із науковцями лабораторії здійснено понад 300 експедицій по дослідженню біорізноманіття природних територій за регіональними програмами кадастру природно-заповідного фонду та розробки проєктів створення мережі об'єктів ПЗФ Харківщини, дослідження водно-болотних угідь, створення екологічної мережі Харківської області як складової екомережі України («Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки»). Розроблені проєкти створення понад 180 об'єктів ПЗФ (серед них НПП «Гомільшанські ліси», «Слобожанський»; РЛП «Печенізьке поле», «Червонооскільський» та ін.) Г.С. Надточій є співавтором проєктів організації територій НПП «Гомільшанські ліси», «Слобожанський», «Дворічанський», «Холодний Яр», «Пуща Радзівіла», «Королівські Бескиди», «Куяльницький»

Разом із науковцями лабораторії Г.С. Надточій брала участь у виконанні міжнародної програми «Розробка системи управління басейну р. Сіверський Донець». Дослідження за програмою виконувалися з фахівцями з міжнародних природоохоронних організацій Данії. У рамках програми проведено 8 експедицій з вивчення біорізноманіття найбільш екологічно цінних ділянок долини р. Сіверський Донець у межах Харківської та Луганської областей і водно-болотних угідь басейну р. Уди в межах Харківської області.

З 2000 р. до 2018 р. Г.С. Надточій за сумісництвом працювала на посаді старшого наукового співробітника Північно-Східного наукового центру «Інтелект-Сервіс». Разом із іншими науковцями брала участь у щорічних 2-разових експедиціях за програмами моніторингу флористичного і фауністичного різноманіття в районах виробничої діяльності НГВУ «Полтаванафтогаз» і Представництва «Регал Петролеум Корпорейшн Лімітед» у Харківській, Полтавській, Сумській, Дніпропетровській областях. Польові дослідження проводилися на територіях ПЗФ (заказники Андріяшівсько-Гудимівський і Середньосульський гідрологічні, Приорільський ландшафтний, ботанічні «Дикунова балка», «Балка Поповиця», лісовий «Урочище Крупське», ландшафтний «Панський маєток»), що розташовані в межах гірничих відводів або межують із ними, а також на ділянках, де збереглися природні біогеоценози на різних елементах ландшафту у долинах річок Сула, Суха Лохвиця, Оріль, Уди, Мож.

Г.С. Надточій брала участь у виконанні міжнародних і національних науково-практичних програм: Міжнародна про-

грама «Збереження степу та відновлення східно-європейської популяції дрохви в Україні», Міжнародна ІВА програма (Important Bird Area Programme), «Національні плани дій зі збереження глобально вразливих видів птахів» (експедиції за проєктами: «Національний план дій зі збереження деркача в Україні» (долина р. Мож, Харківська область) та «Національний план дій зі збереження очеретянки прудкої в Україні» (долина р. Супій, Київська область)). Разом із орнітологами Німеччини (Мюнхенський університет) та Азово-Чорноморської орнітологічної станції Інституту зоології НАНУ брала участь у програмі досліджень далеких міграцій птахів на прикладі родини Кропив'янкових. За цим проєктом дослідження (відлов, мічення, обліки, вивчення фізіологічного стану) здійснювалися під час міграції (Крим, п-ів Тарханкут) і в зоні розмноження (Харківська область). З її ініціативи у 2004 р. було розміщено 100 штучних гніздівель для дрібних птахів.

Г.С. Надточій разом із колегами-орнітологами та студентами Харківського педуніверситету брала участь в експедиціях із дослідження орнітофауни Казантипського природного заповідника (2013 р.), острова Джарилгач (НПП «Джарилгацький», 2015–2018 рр.). Вона співпрацює з Українським центром кільцювання Інституту зоології НАН України (координатор по Харківській області).

Наукові напрямки орнітологічних досліджень Ганни Семенівни: фауністика, екологія, етологія, біоакустика, птахи антропогенного й урбанізованого ландшафту, охорона птахів. Вона має понад 170 публікацій з орнітології, понад 50 публікацій зі збереження біорізноманіття, серед яких матеріали з поширення видів рослин і тварин, занесених до Червоної книги України та регіональних переліків рідкісних видів рослин і тварин, на територіях Харківської, Полтавської, Сумської, Дніпропетровської, Херсонської областей, АР Крим. Г.С. Надточій є співавтором видань «Природно-заповідний фонд Харківської області», «Екологічна мережа Харківської області», «Регіональна екологічна мережа Харківської області», «Природні комплекси міста Харкова, які потребують особливої охорони». Матеріали її досліджень по поширенню рідкісних видів птахів на території Харківської області увійшли до видання «Червона книга Харківської області. Тваринний світ» (5 авторських нарисів, особисті повідомлення до нарисів по 35 видах птахів). Г.С. Надточій брала участь у підготовці матеріалів по гніздовій орнітофауні Харківської області до «Атласу гніздових птахів Європи» (European Breeding Bird Atlas. EBVA 2, 2021).

Г.С. Надточій є членом наукових товариств та природоохоронних організацій: Українського орнітологічного товариства ім. К.Ф. Кесслера, УТОП, Азово-Чорноморської орнітологічної робочої групи, робочої групи «Вивчення птахів басейну Сіверського Дінця», робочої групи по журавлях Євразії, робочої групи по гусеподібним. Брала участь у понад 100 наукових конференціях і нарадах.

Шановна Ганно Семенівно! Щиро вітаємо Вас із 75-річчям! Ваш життєвий шлях – це приклад відданого служіння науці, освіті та справі охорони природи. Завдяки Вашій наполегливості, професіоналізму й натхненню збережено унікальні природні території, виховано покоління молодих науковців і природоохоронців. Бажаємо Вам міцного здоров'я, невичерпної енергії, радості від нових звершень, тепла й підтримки рідних та колег. Нехай любов до природи й надалі надихає Вас на добрі справи для України!